

ג. דרוש לשבת שובה

עם ישראל ביום הכיפורים במדרגת מלאכים²⁰¹

הסבר מדוע ביום הכיפורים הקטורת דקה מן הדקה; מדוע נצטוונו בחמישה עינויים; מדוע העבודה בקודש הקודשים; שמונה ההזאות ובפרק גט פשוט (ב"ב קסה,א): "אמר רב יהודה אמר רב: רוב (בני אדם חשודים) בגזל, ומיעוט בעריות, והכל בלשון הרע. לשון הרע סלקא דעתך? אלא באבק²⁰² לשון הרע". ולכך יש שני קטורת ביום הכיפורים: האחד על לשון הרע ממש, והשני על אבק לשון הרע.

ולפיכך אמרו במסכת יומא (מה,א): "'וּמְלֵא חֶפְנֵי קִטְרֶת סָמִים דְּקָה' (ויקרא טז,יב) - דקה מן הדקה"²⁰³. שבערב יום הכיפורים מחזיר הקטורת למכתשת עד שהיא דקה מן הדקה. וזה, מפני כי הקטורת הנוסף ביום הכיפורים הוא בשביל אבק לשון הרע, ולכך צריך אבק גמור, שהוא על אבק לשון הרע²⁰⁴.

ומפני שאמרו: "והכל באבק לשון הרע", ורצה לומר שאי אפשר לאדם במה שהוא אדם להיות נשמר מזה, ולכך בשאר ימות השנה - אין ראוי שיהיה כפרה מיוחדת על זה. אבל ביום הכיפורים, שאדם הוא במדרגת המלאך, יש לסלק את חטאו, עד שיהיה כמו מלאך. ולכך ביום זה, ראוי שיהיה קטורת זה לפני ולפנים (=בקודש הקודשים),

הערות - ילמד ענויים דרכו

201 אנו נלמד כאן רק שליש מהדרשה. הדרשה פותחת בביאור המהר"ל לפסוקים הראשונים של הפרשה - פרשת האזינו; ביאור מפורט למדרש "למה הוולד דומה במעי אמו"; ביאור עניין האות צד"י בפסוק "הצור תמים פעלו"; ביאור עניין שלוש העברות החמורות ולשון הרע שכנגד שלושתן. אנו נלמד רק את סיום הדרשה העוסק בענייני עבודת יום הכיפורים.

202 ביאור ההבדל שבין לשון הרע לאבק לשון הרע - עיין ברמב"ם הל' דעות ז,ד.

203 בקטורת שמקטירים כל השנה כבר נאמר: "ושחקת ממנה הדק" - היינו שתהיה שחוקה, ואף על פי כן בעבודת יום הכיפורים הודגש שוב: "ולקח... קטורת סמים דקה". וביאור חכמים שהקטורת שמקטירים ביום הכיפורים בקודש הקודשים צריכה לעבור שחיקה נוספת.

204 בדרוש זה, כמה שורות לפני כן, הסביר המהר"ל מדוע חטא לשון הרע חמור יותר משלוש העברות החמורות: ע"ז, ג"ע ושפ"ד: ג"ע - פוגם בגוף, שפ"ד - בנפש, וע"ז - בשכל. והם שלושה חלקים שבאדם: גוף, נפש ושכל. אבל עצמות האדם היא כוח הדיבור שלו, ועל כן לשון הרע פוגם בעצמות האדם - שהוא כולל את כל שלושת החלקים גם יחד. ונראה לי הטעם, מפני שהדיבור הוא תוצר מהחיבור של הנשמה והגוף, וזה מהות האדם ועצמותו. כיוון נוסף: לשון הרע קשור לכפירה בהשגחת ה': "שפתנו איתנו מי אדון לנו" והאמונה היא עצמות האדם - הקשר עם הקב"ה.

מסלול 1: יום א, ז בתשרי	מסלול 3: יום ג, ו בתשרי
מסלול 2: יום ב, ז בתשרי	מסלול 4: יום ד, ה בתשרי

שאין מקום ראוי לבוא (= שאין הוא ראוי לבוא למקום זה אלא) רק ביום הכיפורים בלבד, ושם מכפר על החטא הזה²⁰⁵, עד שהוא טהור לגמרי, כמו מלאך²⁰⁶.

הערות - ילמד עניים דרכו

205 בכל השנה שלא ניתן להתנקות מחטא זה של אבק לשון הרע - אין להיכנס לקודש הקודשים, ועל כן נאמר: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש". אך ביום הכיפורים שניתן להתנקות ממנו - הרי ששבים ממנו, ואז עצם הכניסה לקודש הקודשים עם הקטורת - היא המכפרת על החטא. כמו שביאר המהר"ל בנתיב התשובה שעצם ההתנתקות מהגופניות וההתעלות הרוחנית היא עצמה מכפרת על החטא, כיוון שנדבק בשכינה, ואין רע עם אל.

206 ויקרא רבה כא, יב: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד - בשנה שמת בה שמעון הצדיק, אמר להם: בשנה זו הוא מת. אמרו לו: מנין אתה יודע? אמר להם בכל שנה ושנה היה זקן אחד לבוש לבנים ומעוטף לבנים נכנס עמי ויצא עמי. שנה זו נכנס עמי ולא יצא עמי. אמר ר' אבהו: ומי יאמר שאדם היה? והלא הקדוש ברוך הוא בכבודו היה נכנס עמו ויוצא עמו! אמר ר' אבהו: וכהן גדול לא אדם היה? אלא כההוא דאמר ר' פנחס: בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו - היו פניו בוערות כלפידים עליו, הה"ד (מלאכי ב): 'כי שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא'".

הנה מתחילת המדרש משמע שאפילו מלאכים לא היו בשעה שנכנס הכהן הגדול לקודש הקודשים, ומה שראה שמעון הצדיק היה גילוי שכינה ולא מלאך ממש. וכן הוא בירושלמי (יומא א, ה): "וכל אדם לא יהיה באהל מועד - אפילו אותן שכתב בהן 'ידמות פניהם פני אדם' - לא יהיו באהל מועד". ושם בפרק ה הלכה ב הקשו על כך מהסיפור של שמעון הצדיק ותירץ רבי אבהו: "אמר לון: מה אמר לי דהוה בר נש? אני אומר: הקדוש ברוך הוא היה" [וזה כדברי הזוהר לויקרא סו, א שבשעה זו היה חיבור כנסת ישראל והקב"ה, וקודש הקודשים כחדר המיטות, ולא יהיה שם מלבדם אפילו מלאך]. אבל מסיום המדרש משמע שמלאכים יכולים להיות בקודש הקודשים ורק בני אדם לא, ואמר רבי אבהו שהכהן הגדול בעת זו לא היה במדרגת אדם, אלא היה במדרגת מלאך. והסביר רבי צדוק בפרי צדיק (ערב יוה"כ, ג) שכהן גדול היה נבדל מגופו ועל כן הופיעה בו מדרגת נשמה, שהיא למעלה מהמלאכים. וכן כתב בתקנת השבין עמוד קי: "בית קודשי קודשים הוא תכלית הקדושה שאפשר לאדם להשיג, שהוא למעלה מהשגת המלאכים, שהרי המלאכים אין יכולים להיכנס שם וכמו שאמרו בירושלמי (הנ"ל)... וכמו לעתיד דמחיצת הצדיקים יהיה לפנים ממחיצת מלאכי השרת, וכמו שאמרו בירושלמי (סוף פרק ו דשבת)".

וכן כתב המהר"ל בסוף הדרוש: "ועל זה אמר: 'אשריכם ישראל', על הדבקות הגמור הזה, מבלי חציצה כלל, עד שנעשים טהורים מאיתו. ואשרינו ואשרי חלקנו, בטהרתנו במקום טהור וקדוש הזה, אשר לא יטהרו בו מלאכים עליונים, כאשר ידוע לחכמי בינה".

ועניין זה שישראל מצד עצמם גבוהים מהמלאכים - התבאר במהר"ל גבורות השם מד: "אמנם אני אומר, כי כל האומר כי המלאכים הנבדלים הם יותר במעלה מן ישראל, שהם אדם באמת אשר נקראו בני לוי יתברך - אין רוח חכמים נוחה הימנו. ולא אקבל דברי מקצת אחרונים, שאמרו מדעתם ומסברתם 'שהרי יהושע היה משתחוה למלאך וייפול על פניו' והביאו גם כן שאר ראיות - ואם אין זה מקומו, כי דבר זה נתבאר בספר דרך חיים בפירושו מסכת אבות (פרק ג) ועוד לקמן בסוף הספר, מכל מקום אביא דבר אחד מדברי חכמים והם דברי חכמה, כי ישראל הם עם קרובי מכל הנמצאים..."; תפארת ישראל כד: "כי יש לאדם מדרגה בין העליונים מיוחדת לעצמו, ובפרט בכסא הכבוד, שכשם שהמלאכים הם סובבים כסא כבודו יתברך לשרת לפני השם יתברך אשר הוא יושב על הכסא, כך יש לאדם מקום תחת כסא הכבוד בעצמו. ודבר זה מבואר מאוד ממה שכתוב: 'ועל הכסא דמות כמראה אדם', ולכך שייך אל הכסא עצמו דמות אדם. וישראל בפרט שנקראו אדם, שנאמר: 'ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם - אתם קרויים אדם וכו'". ומפני כך מדרגת האדם תחת

וכן כל המצוות שציווה השם יתעלה ביום הגדול והקדוש, הכל לסלק הגופניות שבאדם, עד שהוא כמו מלאך לגמרי²⁰⁷.

ולפיכך ציווה לענות נפשו, הכל כדי לסלק ולמעט את הגוף, עד שיהיה האדם קדוש כמו מלאך²⁰⁸.

ומפני כי הנשמה היא עומדת בגוף, ועם (=ואף) שהנשמה היא קדושה וטהורה, היא עומדת (=קשורה) בגוף (וזה מאפיל על הוצאת מעלתה מהכוח לפועל). ולכך ראוי (כל השנה)

הערות - ילמד ענוים דרכו

הכסא, ומדרגה הזאת היא למעלה מן המלאכים. כי המלאכים הם טובכים את כסא כבודו ובוה הם נבדלים מן השם יתברך, אבל האדם מצד אשר נברא בצלם אלוהים מה שאין למלאכים, הוא תחת כסא הכבוד שנאמר עליו: 'ועל הכסא דמות כמראה אדם', ואלו דברים ברורים מאוד. וכאשר האדם בעל חומר, אז החומר מפסיק בינו ובין הכסא, אבל מדרגת משה כאשר בא לקבל התורה והיה מסולק מאיתו הגשמות היה מגיע עד שאוחז בכסא, לכך היה למשה מעלה מיוחדת ולא שייך לומר שמא ישרפוני בהבל פיהם".

ואם כן מה שאמרו "כי מלאך ה' צבאות הוא" היינו שהוא כמלאך שהגוף לא היה חוצץ מהארת הנשמה, אך כיוון שהגוף לא חוצץ - התעלה הכהן הגדול יותר מהמלאכים, שהרי שורש הנשמות גבוה מעולם המלאכים. [נוספר עבודת ישראל (דברים ליוה"כ) תירץ שמלאכים שהם מעולם היצירה - לא יכלו להיכנס, אבל שרפים - יכלו להיכנס, והכהן הגדול היה באותה שעה במדרגת שרפים].

207 כוזרי ג,ה: "והנה צום היום הזה עושה את החסיד דומה כמעט למלאכים, שכן עובר עליו היום בענווה ובכניעה, בעמידה ובהשתחויה, בשיבוך ובהודאה. וכל כוחותיו הגופניים צמים מן הצרכים הטבעיים וטרודים בטרדה של מצווה לבד, כאילו לא היה בו טבע בהמי כלל. וכזה יהיה צום החסיד בכל עת אשר יצום: מענה הוא בו את הראיה והשמיעה ואת הלשון ואינו מעסיקן כי אם בדברים המקרבים את האדם אל האלוה".

ומקורם מפרקי דר"א פרק מו: "ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפניו: רבוננו של עולם! יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים! מה מלאכי השרת אין להם קפיצין - כך הם ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים; מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתייה - כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביום הכפורים; מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא - כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים; מה מלאכי השרת שלום מתוך ביניהם - כך הם ישראל שלום מתוך ביניהם ביום הכפורים..."

208 ז"ל בנתיב התשובה, פרק ז: "כי התענית - הוא קדושה לאדם (=מנתקת אותו מהגשמיות). ולכך כאשר מתענה - הוא מקדש עצמו ומטהר עצמו מן החטא. ואין התענית שיהיה מצער עצמו כנגד תאוות החטא שנטה אחריו, שזה אינו, רק כי התענית בעצמו הוא קדושה לאדם, להיות בלא אכילה ושתייה כמו העליונים, ובוה מתקדש מן החטא. ולפיכך אותם בני אדם שמתענים, ואוכלים אחר שיוצאים מבית הכנסת בערבית - לומר כי צערא בלבד קיבלו עליהם, הרי אין הדבר הזה (נכון וראוי), שאין השם ית' רוצה שיהיה האדם מצער נפשו. רק (הוא רוצה) שישב בתענית ויקרא 'קדוש'. ואין תענית, רק אם שקעה עליו החמה, וזה נקרא שהוא יושב בתענית והוא קדוש. רק בשביל שמתענין לשעות יכול לומר: 'אהא בתענית עד שאצא מבית הכנסת'. אבל אם קיבל עליו תענית סתם - על זה אמרו (תענית יב,א): 'כל תענית שלא שקעה עליו החמה - אינו תענית'. כי האדם צריך לסלק גופו על ידי שהוא מקדש עצמו מן אכילה ושתייה, ואין זה קדושה שלמה (אלא) רק בכל היום".

מסלול 1: יום א, 2 בתשרי	מסלול 3: יום ג, 1 בתשרי
מסלול 2: יום ב, 2 בתשרי	מסלול 4: יום ד, 7 בתשרי

לגוף עידון (באכילה ושתייה ושאר צרכי הגוף), שיהיה ראוי לנשמה לעמוד בו (ולא להיפרד ממנו)²⁰⁹. ואז הנשמה מיושבת אצל הגוף כראוי.

וביום הכיפורים ציווה השם יתעלה למעט הגוף ולענות הנפש בחמישה עיניים, ואז אין הנפש מיושבת בגוף (אלא מתנתקת ממנו מעט), והיא נבדלת לכדה לעצמה, מסולקת מן הגופניות, והוא כמו מלאך.

ומפני כי יש לנפש חמישה²¹⁰ שמות: נפש, רוח ונשמה, יחידה, חיה²¹¹, נמצא (שאם יש חמישה שמות לנפש, סימן) שיש חמישה דברים (=בחינות שונות) בנפש, ולכך יש לה חמישה שמות לנפש, וכנגד זה – חמישה עיניים למעט ולסלק הגופניות²¹²:
כי הנשמה נקראת "חיה" מפני שהיא חיה, וכנגד זה עינוי אכילה ושתייה והוא מיעוט החיות הגופני, וכזה אין הנפש מיושבת בגוף כאשר ימעט חיותו הגופני.

ואיסור תשמיש המיטה – נגד שם "יחידה", שהנשמה היא יחידה²¹³ ועומדת בגוף,

הערות – ילמד ענוים דרכו

209 ביאור הדברים: כל השנה מדרגת האדם היא "נשמה בגוף", וכדי שהנשמה תחיה את הגוף, צריך הגוף לשמור על סדריו הגשמיים כראוי. שאם לא יאכל ולא ישתה תסתלק הנשמה ממנו, והגוף ימות ויפסד (עיין כוזרי ב,כו), והרי עבודת האדם בעולם הזה היא במעשי הגוף. ואם האדם יעורר עצמו רק לעידונים רוחניים – הנשמה תלך ותנתק מהגוף. אבל יום אחד בשנה עיקר העבודה בו היא להידמות למלאכים. ולזה צריך לבטל ולסלק את פעילות הגוף, כדי לנתק מעט את הנשמה ממנו.

210 חמש מעלות לנשמה – מבוארות בברכות י,א: "הני חמישה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד? לא אמרן אלא כנגד הקדוש ברוך הוא וכנגד נשמה: מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם – אף נשמה מלאה את כל הגוף; מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה – אף נשמה רואה ואינה נראית; מה הקדוש ברוך הוא זן את כל העולם כולו – אף נשמה זנה את כל הגוף; מה הקדוש ברוך הוא טהור – אף נשמה טהורה; מה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים – אף נשמה יושבת בחדרי חדרים. יבוא מי שיש בו חמישה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמישה דברים הללו".

211 בספרי האר"י ותלמידיו מופיעות בעשרות מקומות חמש הבחינות על פי סדר זה: נפש, רוח, נשמה, חיה יחידה. ובווהר (חלק ב, קנח,ב): "ובכל נפשך – דהיינו נשמתא, דחמש שמחה אית לה: נשמה, רוח, נפש, חיה, יחידה". ובספר הבהיר: "וחמישה שמות לנשמה: רוח, חיה, יחידה, נפש, נשמה". ובבראשית רבה יט, ד, הסדר כמו המהר"ל, אבל בפירוט הבחינות כמו האר"י: "חמישה שמות נקראו לה: נפש, רוח, נשמה, יחידה, חיה. נפש – זה הדם, שנאמר: 'כי הדם הוא הנפש'; רוח – שהיא עולה ויורדת, שנאמר: 'מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה'; נשמה – זו האופיה, דברייתא אמרין האופיתא טבא; חיה – שכל האברים מתים והיא חיה בגוף; יחידה – שכל האברים משנים שניים, והיא יחידה בגוף..."

212 הסבר: גוף האדם הוא כמו לבוש לנפש. ועל כן הוא צריך להיות תואם לנפש כדי שהיא תשכון בו. וכיוון שיש בנפש חמש בחינות שונות (ברוחניות), גם בגוף צריך שיהיו כנגדן חמש בחינות אלו – בגשמיות. וכאשר הגוף חסר אחת מהן – הנפש אינה שוכנת בו בשלמות ומתנתקת ממנו. ואם כל חמש הבחינות לא קיימות בגוף – הנפש מתנתקת מהגוף לגמרי.

213 פירוש – שהיא שלמה בעצמה. והגוף עצמו חסר ועל ידי הזיווג הוא נשלם. כמו שכתוב: "זכר ונקבה בראם... ויקרא שמם אדם" ואמרו חכמים: עד שלא נשא אשה אין שמו אדם. אם כן האחדות והשלמות של הנשמה מתבטאת בגוף בחיבור הגופני של איש ואשתו. ועל כן כשמתרחק מתשמיש המיטה – נפגם בחינת האחדות שבגוף, וחלק "יחידה" שבנשמה מתנתק מהגוף.

ראוי שיהיה אחדות לגוף כמו הנפש שהיא יחידה, ואין אחדות אלא על ידי תשמיש, שנאמר (בראשית ב, כד): "וַהֲיִי לְבֶשֶׂר אֶחָד". ואחדות זה כאשר הוא מזדווג ומתחבר אל אשתו, אז יש כאן אחדות לגוף, וכאשר יש כאן חיבור ואחדות עם אשתו - אז הנפש שהיא יחידה מיושבת אצל הגוף. לכך כאשר ממעט תשמיש המיטה - הוא ממעט אחדות הגופני ואז אין הנפש מתיישבת בגוף.

ואיסור רחיצה - כנגד שם "נשמה", על שם: "נַר ה' נְשָׁמַת אָדָם" (משלי כ, כז), שהנשמה היא מאירה, כי היא הזיו והניצוץ אשר שופע מן השם יתעלה, וכאשר יש לגוף רחיצה שהיא מעדן הגוף - עד שיש לו זיו, אז הנשמה מתיישבת אצל הגוף. וכאשר ממעט את הגוף מן הרחיצה - שהיא עידון הבשר, אז אין הנפש מתיישבת בגוף במה שנקרא "נשמה" על שם "נר ה' נשמת אדם".

ואיסור סיכה - (כ)נגד שם "נפש", שהיא נקראת נפש במה שהיא עומדת בעצמה, כי כן יבוא לשון "נפש" על עצם הדבר. ומפני שהנשמה היא עצם עומדת בעצמה, שאינה מקבלת שום דבר פחיתות וטומאה רק היא טהורה, כמו שאמרו חכמים ז"ל (ברכות ס, ב): "נשמה שנתת בי טהורה", (כ)נגד זה הוא איסור סיכה. שהסיכה הוא מסלק הגוף מן הזוהמא ומן הפחיתות²¹⁴, עד שהוא טהור, ואז הנפש מיושבת אצל הגוף. ואם מענה האדם מן הסיכה - אז אין הנפש מתיישבת בגוף, במה שהיא נקראת נפש.

ואיסור נעילת הסנדל - הוא נגד מה שיש לנפש שם "רוח", כי נקראת רוח על שם שהנשמה עצם דק רוחני בלתי גשמי, ולכך נקראת בשם "רוח" נושא ומגביה את האדם עד שהוא נושא את רגליו מן הארץ. וכן תמצא כי עניין הרוח, שהוא נושא את אחר, כמו שכתוב: "וַתִּשְׁאַנְי רוח" (יחזקאל ג, יב); "וְרוּחַ ה' יִשְׁאַף" (מל"א יח, יב). כי הרוח במה שהוא רוח מנושא מן הארץ, ולכך הוא נושא. וכאשר יש לגופו נעילת סנדל - אז הוא מנושא מן הארץ, ואז מתיישבת הנפש אצל הגוף, במה שנקרא רוח, על שהוא נבדל ומנושא מן הארץ²¹⁵. אבל כאשר אין לו נעילת סנדל ורגליו נוגפות בארץ ואינן מנושאות מן הארץ - אז אין הנפש מתיישבת בגוף, מצד שם רוח, על שם שהיא עצם רוחני מנושא מן הארץ. וזה אמרם ז"ל (שבת קנב, א): "דעל סוס - מלך,

הערות - ילמד ענויים דרכו

214 מטרת הסיכה בעבר היתה דומה למטרת הסבון היום - לנקות ולהעביר את הלכלוך. כמבואר בברכות נג, ב: "תנו רבנן: שמן מעכב את הברכה, דברי רבי זילאי; רבי זיואי אומר אינו מעכב... רבי זוהמאי אומר: כשם שמוזהם פסול לעבודה - כך ידיים מזוהמות פסולות לברכה. אמר רב נחמן בר יצחק: אנא לא זילאי ולא זיואי ולא זוהמאי ידענא, אלא מתניתא ידענא; דאמר רב יהודה אמר רב, ואמרי לה במתניתא תנא: והתקדשתם - אלו מים ראשונים, והייתם קדשים - אלו מים אחרונים, כי קדוש - זה שמן, אני ה' אלוהיכם - זו ברכה".

215 ולכן במקדש, שהאדמה שם אדמת קודש היא - אסור לכהנים לילך עם דבר החוצץ בינם לבין קרקע המקדש. וכן למשה נאמר בהר האלוהים: "של נעליך... כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא".

מסלול 1: יום א, ז בתשרי	מסלול 3: יום ג, ו בתשרי
מסלול 2: יום ב, ז בתשרי	מסלול 4: יום ד, ה בתשרי

דמנעלים ברגליו - בר חורין, דלא הא ולא הא - דחפיר וקביר טב מיניה". ורוצה לומר כי מי שהוא מנושא מן הארץ עד שרוכב על סוס - זהו מלך לפי שהוא מנושא לגמרי. ומי שיש לו מנעלים ברגליו - שהוא מנושא שאינו הולך לגמרי על הארץ - הוא בר חורין, רצה לומר כי לכל הפחות נחשב בר חורין, שיש לו התנשאות במה שאין אחר משעבד בו. אבל "לא הא ולא הא - דחפיר וקביר טב מיניה". כי בוודאי אשר חפיר וקביר הוא בארץ לגמרי, אבל הוא שם בגופו, אבל זה בעוד רוחו בו אשר הרוח מנושא והוא הולך ברגליו על הארץ מתחבר לארץ - עד שרגליו נוגפות בארץ - דחפיר וקביר טב מיניה.

אלו הם חמישה עניינים הכתובים בתורה. וכולם הם למעט את הגופניות מן הנשמה, עד שהיא קדושה לגמרי מן הגוף, כאשר ראוי אל הנשמה.

וכן תמצא עוד כל מעשה יום הכיפורים, הכל כדי לסלק ולמעט את הגוף. ולכך ביום הזה דווקא הותר לו לבוא לפני ולפנים. וזה, כי מקום קודש הקודשים הוא מקודש לגמרי מן הגשמי, ולכך הוא "קודש קודשים". ולא היה שם (אלא) רק הארון, אשר שם מונחים הלוחות, והתורה השכלית (=רוחנית), אשר אין לתורה - שהיא שכלית - שום ענין אל הגשמי²¹⁶. ואדרבה כאשר הגוף נחלש וכוחו כלה ומתמעט - אז השכל מתגבר²¹⁷. וזה ראייה כי אין לתורה השכלית חלק בגשמי כלל.

הערות - ילמד עניינים דרכו

216 עיין תפארת ישראל פרק ו שתכלית התורה והמצוות להשלים את תיקון הנשמה, ולא לתת הדרכות גשמיות לקיום האדם בעולם הזה.

217 שבת קנב, א: "רבי ישמעאל ברכי יוסי אומר: תלמידי חכמים, כל זמן שמזקינין - חכמה נתוספת בהם, שנאמר: 'בישישים חכמה ואורך ימים תבונה'. ועמי הארץ, כל זמן שמזקינין - טיפשות נתוספת בהן, שנאמר: 'מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח'"; "מו"נ א, לד: "מגונה ללמד חוכמה זו לצעירים. יתר על כן, הללו אינם מסוגלים לקבלה בגלל רתחת טבעיהם והתעסקות דעתם בלהט הנעורים. והיה כאשר יכבה אותו להט מביך, והם ישיגו שקט ורוגע, וליבותיהם יישפלו וייכנעו מצד המזג, אז הם יעוררו את נפשותיהם לעלות לדרגה זו שהיא השגתו יתעלה..."; "מו"נ ג, ג, נא: "הפילוסופים הבהירו שבגיל הנעורים הכוחות הגופניים הם לרועץ לרוב מעלות האופי, כל שכן למחשבה זכה זאת הנובעת משלמות המושכלות והמביאה לחשוק בו יתעלה. כי לא ייתכן שהיא תימצא עם רתיחת הלחיות של הגוף. אבל ככל שנחלשים כוחות הגוף ואש התאוות דועכת - מתחזק השכל ומתפשט אורו ומזדככת השגתו והאדם שמח במה שהשיג. והיה כאשר השלם בא בימים ומתקרב למוות, גדלה השגה זאת מאוד. והשמחה בהשגה זאת והחשק אל המושכל גדלים מאוד, עד שהנפש עוברת את הגוף, אז, בשעת אותו עונג. אל עניין זה רמזו החכמים במות משה ואהרון ומרים, ששלושתם מתו בנשיקה... הכוונה היא ששלושתם מתו במצב של עונג ההשגה מעוצם החשק. החכמים ז"ל נהגו באשר לקביעה זאת בדרך השירית המפורסמת הקוראת את ההשגה המצויה בשעת עוצם החשק בו יתעלה בשם נשיקה, כמו שאמר: 'ישקני מנשיקות פיהו'. אופן זה של מוות, שעניינו באמת להיות שמור מן המוות, ציינו החכמים ז"ל שהיה למשה אהרון ומרים. יתר הנביאים והמעולים - נמוכים מזאת, אבל, כללית, מתחזקים שכליהם בשעת העזיבה..."

מסלול 1: יום א, 1 בתשרי
מסלול 2: יום ב, 1 בתשרי
מסלול 3: יום ג, 1 בתשרי
מסלול 4: יום ד, 1 בתשרי

ואמר (ויקרא טז, ג): "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן". ובמדרש (ויק"ר כא): "בזכות התורה - זוזאת התורה, ובזכות המילה - זאת בריתי".

ורצה לומר, מפני שיש בישראל מעלה זאת, שאינם נתונים תחת הטבע, שהיא גשמית, אבל מדרגתם על הטבע הגשמית, ולכך נתן להם השם יתעלה המילה ביום השמיני.

כי שבעה ימים - הם ימי הטבע שהיא גשמית, שהם (כ) נגד שבעת ימי בראשית שברא הקב"ה את הטבע הגשמית, ויום השמיני שהוא (מ) על מספר שבעה - ציווה המילה, מה שחיסר בטבע הגשמית - שהיא העורלה²¹⁸.

ולכך ראוי לכהן להיות נכנס לפני ולפנים - שמקום זה מקודש ונבדל מן הגשמי, שנקרא "קודש קודשים" - בזכות המילה ובזכות התורה²¹⁹ שהיא (מ) על טבע הגשמית.

ולכך כל ההזאות שהיו ביום הכיפורים לפני ולפנים היו שמונה: אחת למעלה ושבע למטה. וזה כי האחת למעלה היא כנגד המדרגה שהיא "על הטבע" - שהיא למעלה, ושבע למטה - שהם כנגד הטבע.

וזה, כי כאשר נכנס לפני ולפנים (=מקום שמעל הגשמיות), ודבר זה ביום הכיפורים (=זמן שבו האדם מתקדש מעל לטבע) - אשר היה לו עינוי נפש, הוא הסרת הגוף הגשמי, ונכנס במחיצה שהוא "על הגשמי", הוצרך הזאות אחת למעלה ושבע למטה. ושאר הזאות הם שבע בלבד.

וכן כל שאר מצוות המיוחדות ביום הזה - הכל בשביל זה. כי יום זה מיוחד להסרת הגופניות.

שאלות מנחות:

- ✦ מדוע דווקא מאבק לשון הרע קשה להישמר, עד ש"כולם באבק לשון הרע"?
- ✦ מדוע דווקא ביום הכיפורים ניתן להישמר מאבק לשון הרע? כיצד זה קשור להתנתקות שביום הכיפורים מהפעילות הגופנית?
- ✦ המהר"ל כותב שכל השנה קשה להיזהר מחטא זה, ועל כן אין מביאים עליו כפרה. האם לא היה אמור להיות הפוך: בימים שלא מצליחים להישמר - להביא כפרה?
- ✦ האם הכניסה ביום הכיפורים לקודש הקודשים היא כדי לכפר על החטאים, או להיפך: כיוון שהחטאים כופרו - רק ביום זה ניתן להיכנס לשם?

הערות - ילמד ענוים דרכו

218 שני טעמים נתן הרמב"ם במו"נ למצוות המילה: אות להשתייכות לעם ישראל ושבירת כוח התאוה. ושניהם קשורים לדברי המהר"ל כאן: שבירת כוחות הגוף והדרישה המוסרית - באה מההכרה שיש מעלה שנמצאת מעל לטבע, ששוברת את הטבע, והיא המידה השמינית. ועל כן האמונה בניסים היא שמלמדת גם על יכולת האדם לשלוט ביצריו, אף על פי שהם טבעיים לו. ומעלה זו התגלתה בישראל. על כן מדרגת ישראל היא "על-טבעית".

219 עניין זה שהתורה היא "שכלית", כלומר רוחנית, התבאר כמה שורות לפני כן.

מסלול 1: יום א, ז בתשרי	מסלול 3: יום ג, ו בתשרי
מסלול 2: יום ב, ז בתשרי	מסלול 4: יום ד, ה בתשרי

- ✦ אילו דברים נוספים יש ביום הכיפורים שמנתקים את האדם מהגשמיות ומחברים אותו ל"עינוגי הנשמה"?
- ✦ האם ניתן לומר שיום הכיפורים הוא אחד משישים במיתה?
- ✦ מדוע חמישה עינויים אלו הועתקו על ידי חכמים גם לימי אבלות?